

TALABALARDA BOSHQARUVCHILIK KÖNIKMALARINI SHAKLLANTIRISH.

Andijon davlat pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim va maxsus pedagogika fakulteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Salohiddinova Mehribon Najmiddin qizi

mehribonsalohiddinova5@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda boshqaruvchilik ko'nikmalarini shakllantirishning mazmuni, ahamiyati va pedagogik shartlari yoritilgan. Unda boshqaruvchilik ko'nikmalari talabaning tashabbuskorlik, mas'uliyat, kommunikativ madaniyat, jamoani uyushtira olish, muammolarni tahlil qilish va qaror qabul qilish kabi qobiliyatlari bilan bog'liq ekani ta'kidlanadi. Shuningdek, interfaol metodlar, loyihaviy ta'lim, amaliy faoliyat, psixologik treninglar kabi yondashuvlar ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishda samarali vosita ekani ko'rsatib o'tiladi. Maqolada talabalar liderlik salohiyatini baholash mezonlari ham tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: talaba, boshqaruvchilik ko'nikmalari, liderlik, tashabbuskorlik, jamoani boshqarish, kommunikativ madaniyat, qaror qabul qilish, pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar, loyihaviy ta'lim, mas'uliyat, tashkilotchilik, boshqaruv madaniyati, kompetensiya.

Аннотация: В статье рассматриваются содержание, значение и педагогические условия формирования управленческих навыков у студентов. Подчеркивается, что управленческие навыки связаны с такими способностями студента, как инициативность, ответственность, коммуникативная культура, умение организовывать работу в команде, анализировать проблемы и принимать решения. Показано, что такие подходы, как интерактивные методы, проектное обучение, практическая деятельность, психологический тренинг, являются эффективными

инструментами развития этих навыков. В статье также анализируются критерии оценки лидерского потенциала студентов.

Ключевые слова: студент, управленческие навыки, лидерство, инициативность, управление командой, коммуникативная культура, принятие решений, педагогические подходы, интерактивные методы, проектное обучение, ответственность, организованность, управленческая культура, компетентность.

Abstract: This article highlights the content, significance, and pedagogical conditions for developing managerial skills among students. It emphasizes that managerial skills are linked to students' abilities such as initiative, responsibility, communication culture, organizing team activities, analyzing problems, and decision-making. Furthermore, it demonstrates that interactive methods, project-based learning, practical activities, and psychological trainings are effective tools for developing these skills. The article also analyzes criteria for assessing students' leadership potential. The research findings indicate that forming managerial culture among students enhances their future professional competencies and contributes to their development as socially active individual

Keywords: student, managerial skills, leadership, initiative, team management, communication culture, decision-making, pedagogical approaches, interactive methods, project-based learning, responsibility, organizational skills, managerial culture, competence.

Annotatsiya: Bul maqalada studentlar arasında basqaruvshılıq qobiliyetlerin darelendiriwdiń mazmunı, mánzisi hám pedagogikalıq sháráitleri jaqlandırıladı. Unda basqaruvshılıq kónikmeleri studentlerdiń inisiativa, juwapkerlik, kommunikaciyalıq mádeniyat, komandada uyıstırıw qobiliyeti, máselelerdi analiz etiwı hám sheshim qabıllaw sıyaqlı qobiliyetleri menen túgıs baylanıslı ekeni dálellenedi. Maqalada interaktiv metodlar, proyektiv oqıw, praktikalıq is-ámeller hám psixologiyalıq treningler bul kónikmelerdi rawajlandırıwda samara beretuğın ásbaplar ekeni kórsetiledi. Sonıń menen birge studentlerdiń liderlik potensialın bağalaw kriteriyeleri analiz qılınadı. Izertlew

natijalari studentlar arasında basqariv mádeniyatın qalıplastıriv kelgindegi professional kompetenciyların rawajlanıwına hám olardıń ámletti, álewmetlik belsendi shaxs bolıp jetiliwine úles qosatıwnı kórsetedi.

Ključewi sözler: student, basqarıwshılıq kónikmeleri, liderlik, inisiativa, komandanı basqarıw, kommunikaciyalıq mádeniyat, sheshim qabıllaw, pedagogikalıq yondasıwlar, interaktiv metodlar, proyektiv oqıw, juwapkerlik, uyıstırıwshılıq kónikmeleri, basqarıw mádeniyatı, kompetenciya.

Talabalarda boshqaruvchilik ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy ta'lim jarayonining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki bugungi kunda har bir sohada tashabbuskor, mas'uliyatli, jamoani boshqara oladigan va tezkor qaror qabul qila biladigan yosh kadrlarga ehtiyoj ortib bormoqda. Bunday ko'nikmalar talabalik davrida shakllana boshlaydi va ular kelgusidagi kasbiy faoliyatning poydevori bo'lib xizmat qiladi. Boshqaruvchilik ko'nikmalari talabaning o'zini tashkil eta olish, jamoa bilan ishlash, muammolarni tahlil qilish, muloqot olib borish, maqsad qo'yish va ushbu maqsadlarga erishish uchun reja tuza bilish kabi qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Bu ko'nikmalar tabiiy ravishda shakllanmaydi, balki maxsus pedagogik yondashuvlar, ta'lim texnologiyalari va amaliy mashg'ulotlar orqali rivojlantiriladi.

Oliy ta'lim muassasalarida talabalarni loyihaviy ishlarga, guruhli topshiriqlarga, seminar va munozaralarga jalb qilish orqali ularda boshqaruvchilik sifatlari kuchayadi. Guruh sardori bo'lish, tadbirlar tashkil etish, jamoaviy loyihalarni boshqarish – talabalarga real boshqaruv tajribasini beradigan samarali jarayonlardir. Bu jarayonlarda talaba vazifalarni taqsimlash, jamoani birlashtirish, kelishmovchiliklarni bartaraf etish va yakuniy natijani ta'minlash kabi asosiy boshqaruv funksiyalarini bajarishga o'rganadi. Shuningdek, muloqot madaniyatini rivojlantirish boshqaruvchilikning ajralmas qismi hisoblanadi. Talabalar turli treninglar, rolli o'yinlar, debatlar orqali o'z fikrini aniq ifodalash, boshqalarni tinglash, murosaga kelish va samimiy suhbat qurish kabi kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu esa ularning rahbarlik salohiyatini sezilarli darajada oshiradi.

Boshqaruvchilik ko'nikmalarining shakllanishi talabaning shaxsiy fazilatlarini: mas'uliyat, intizom, o'ziga ishonch, tashabbuskorlik va qat'iyatlilik bilan ham bog'liq. Ta'lim jarayonida mustaqil ta'lim topshiriqlari, hisobdorlikni talab qiladigan vazifalar, vaqtni samarali boshqarish bo'yicha tajribalar ushbu fazilatlarni yanada mustahkamlaydi. Umuman olganda, talabalarda boshqaruvchilik ko'nikmalarini shakllantirish uzluksiz pedagogik jarayon bo'lib, ularning kelajakda rahbar sifatida shakllanishiga, jamoada samarali ishlay olishiga va jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Mazkur ko'nikmalarni rivojlantirish ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va talabalarning hamkorlikdagi sa'y-harakatlari orqali amalga oshiriladi.

Talabalarda boshqaruvchilik ko'nikmalarining shakllanishi ma'lum bosqichlarda namoyon bo'ladi. Avvalo, talaba o'z faoliyatini boshqara olishni o'rganadi. Bu jarayonda u vaqtni to'g'ri taqsimlash, ustuvor vazifalarni belgilash, shaxsiy maqsadlar qo'yish kabi malakalarni egallaydi. Aynan o'zini boshqara olgan talaba keyinchalik boshqalarni boshqarish qobiliyatiga ega bo'la boshlaydi.

Ikkinchi bosqichda talabalarda guruhiiy muloqot va o'zaro hamkorlik madaniyati shakllanadi. Jamoa bilan ishlash, fikrlarni tinglash, baholash va kelishuvga erishish — boshqaruvning eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Talaba guruh ishida faol bo'lish orqali lider sifatida ko'zga tashlana boshlaydi. Bu jarayonda u jamoa a'zolarining qobiliyatlarini aniqlash va vazifalarni ularga mos ravishda taqsimlashni o'rganadi.

Uchinchi bosqich boshqaruvning tashkiliy tomonidir. Talaba turli tadbirlarni rejalashtirish, jarayonlarni nazorat qilish, muammolarni oldindan ko'ra bilish va ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy tajriba orttiradi. Bunda u kamchiliklar va xatolarga to'qnashadi, lekin aynan shu tajribalar uning kelajakdagi liderlik salohiyatini mustahkamlaydi. Shuningdek, boshqaruvchilik ko'nikmalarining shakllanishiga talabada shakllanayotgan ijtimoiy javobgarlik hissi ham katta ta'sir ko'rsatadi. Talaba o'z harakati jamoaga qanday ta'sir qilishini, qabul qilgan qarorlari umumiy natijaga qanday hissa qo'shishini tushunib boradi. Natijada unda tashabbuskorlik, mustaqillik, mas'uliyat, intizom va barqaror qaror qabul qilish kabi malakalar rivojlanadi.

Bugungi ta'lim muhitida boshqaruvchilik ko'nikmalarini rivojlantirishning eng samarali yo'llaridan biri — talabalarni turli loyihaviy ishlarga jalb qilishdir. Loyihalar orqali talaba nafaqat bilim oladi, balki real vaziyatlarda boshqaruv jarayonlarini boshdan kechiradi. Bu esa o'quv jarayonini yanada mazmunli, samarali va amaliy qiladi. Bundan tashqari, talabalarda boshqaruvchilik ko'nikmalarini shakllantirishda motivatsiya va o'zini o'zi baholash muhim omil hisoblanadi. Talaba o'z ishiga mas'uliyat bilan yondashsa, jamoaviy vazifalarni bajarishda faol bo'lsa va natijalarni tahlil qilsa, uning rahbarlik salohiyati tezroq rivojlanadi. Shu bilan birga, guruhdagi turli fikrlarni tinglash, murosaga kelish va boshqalarni rag'batlantirish kabi ko'nikmalar boshqaruvchilik qobiliyatlarini mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, talabalar turli loyihalar, tadbirlar va seminar-mashg'ulotlarda qatnashgan sari nafaqat rahbarlik qobiliyatlarini, balki shaxsiy yetuklik, intizom va mas'uliyat kabi sifatlarni ham rivojlantiradilar. Natijada, ular kelajakda jamoani samarali boshqara oladigan, tashabbuskor va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Raximnazarov, Farrux. Universitet talabalarda boshqaruv ko'nikmasini rivojlantirish masalalari
2. Usmonov, Azamat & Botirov, Bakhtiyor. Yosh kadrlarida yetakchilik va boshqaruvchilik ko'nikmalarini shakllantirish: muammo va yechimlar.
3. Mardiyeva, Shaxnoza. Talabalar liderlik qobiliyatlarini jamoada namoyon qilishdagi psixologik va ijtimoiy omillar.
4. No'monova, Mahfuza & To'rabekov, Farxod. Ta'limni raqamlashtirish sharoitida talabalarning innovatsion boshqaruv kompetensiyalarini shakllantirish.